

4. INTERVENCIJSKI PROGRAM ZA RAZREDE KOJE POHAĐAJU DJECA IZBJEGLICE – METODA SURADNIČKOG UČENJA

Metodičke napomene

Metoda razreda slagalice prvotno je osmišljena kako bi se poboljšali odnosi između djece crne i bijele rase tijekom procesa rasne desegregacije škola, ali je svoju primjenu našla u raznim formalnim i neformalnim programima obrazovanja diljem svijeta. Naglasak je na suradnji među učenicima i njihovu međusobnom poučavanju gdje svaki član grupe ima aktivnu ulogu prilikom usvajanja i poučavanja gradiva. Istraživanja su pokazala kako zadaci koji pretpostavljaju suradnju vode do boljih ishoda u usporedbi s natjecateljski postavljenim zadacima. Iako je naglasak na prijenosu znanja među učenicima, uloga nastavnika ostaje iznimno važna za uspješnost procesa. Nastavnik ima supervizijsku ulogu u ovom procesu – uvodi zadatak, pojašnjava aktivnost, dijeli učenike u grupe, nadgleda rad u grupama, vodi brigu o tome da zadatak ostane suradnički i ne prijeđe u natjecanje unutar ili među grupama. Kako bi se radionica uspješno provela, važno je voditi računa o sljedećim elementima:

1. Podjela u grupe

Prilikom primjene razreda slagalice cilj je osigurati pozitivan kontakt djeteta izbjeglice (jer je najčešće samo jedno dijete izbjeglica u razredu) s njegovim hrvatskim vršnjacima. Razred slagalice temelji se na izravnom kontaktu, licem u lice. Kako bi se osigurala što direktnija (izravnija) interakcija među učenicima, važno je da barem jednom tijekom intervencije dijete izbjeglica bude u grupi (matičnoj ili ekspertnoj) sa svakim domicilnim djetetom iz razreda (odnosno sa što većim brojem domicilne djece ako je broj učenika u razredu velik). Stoga se učenici tijekom svakog sata dijele u nove matične i ekspertne grupe, poštujući pravila razreda slagalice. Pritom je važno voditi računa o tome da se dijete izbjeglica ni na koji način ne osjeti izdvojeno ili kao subjekt neke posebne pozornosti koja će se usmjeriti na njega pa zato grupu ne mijenja samo dijete izbjeglica, nego svi učenici. Za svaki razred smo pripremili raspored po grupama za svaku radionicu koji je bio dostavljen voditeljima radionica prije provedbe intervencijskog programa. Ilustrativni primjer jedne takve raspodjele u grupe, izrađen na temelju izmišljenog razreda, nalazi se

na kraju radne bilježnice za metodu suradničkog učenja koja prati ovaj priručnik. Radne bilježnice bile su nam važne za praćenje provedbe intervencijskog programa, no nisu nužne nastavnicima koji žele provoditi pripremljene radionice. Ipak, savjetujemo njihovo korištenje jer takav način praćenja svake radionice omogućuje bolji uvid i jasnije prepoznavanje dječjih reakcija na radionice i otvara mogućnost prilagodbe aktivnosti kako bi bile poticajnije učenicima.

2. Komunikacija u aktivnostima

Već je ranije utvrđeno da je jezična barijera najveća prepreka integraciji djece izbjeglica. Kako bismo što je više moguće osigurali ravnopravnost domicilne djece i djece izbjeglica, važno je voditi računa o razinama poznavanja i razumijevanja jezika. Stoga su zadaci koncipirani tako da budu neverbalnog sadržaja i sa što manje verbalnih uputa, a gdje god je bilo moguće, riječi su zamijenjene slikama i/ili pokretima.

Opis radionica

U prvoj radionici naglasak je na neverbalnoj suradnji tijekom koje svi učenici imaju jednaku ulogu – međusobno koordinirati pokrete kako bi izvršili zadatak. Ostale tri radionice temelje se na načelima razreda slagalice. U nastavku slijede opisi pojedinih radionica intervencijskog programa suradničkog učenja u obliku pripreme za sat. Radionice su predviđene za primjenu s djecom osnovnoškolskog uzrasta.

1. Radionica

2. Radionica

3. Radionica

4. Radionica

Svi materijali potrebni za provedbu radionice dostupni su u repozitoriju Filozofskog fakulteta (<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:833288>).

Radionica 1: Toranj suradnje

CILJ: Poticanje uzajamnog kontakta i suradnje učenika, koordinacija pokreta u timskom radu

TRAJANJE: 1 školski sat

PRIBOR: Materijali za ovu radionicu nalaze se u repozitoriju Filozofskog fakulteta (<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:833288>).

- Prikaz zadatka, jedan primjerak za nastavnika na A4 formatu (r1_prikaz_tornja.pdf)
- Videodemonstracija slaganja tornja (r1_uvodni_video.mp4)
- Svaka grupa od 4 učenika dobiva:
  - 6 čaša od tvrde plastike
  - 1 gumicu za koju su pričvršćena četiri komada konopca/tankog užeta (broj konopaca mora odgovarati broju djece u grupi)

METODA

UVOD (10 min)

Na početku sata voditelj prikaže videodemonstraciju slaganja tornja, a potom raspoređuje učenike u grupe po četiri učenika⁴. Grupe su fizički razdvojene u prostoru.

Danas ćemo se igrati i kroz igru vidjeti kakvi smo u aktivnostima koje zahtijevaju spretnost i međusobnu suradnju bez puno riječi. Prvo ćemo zajedno pogledati jedan video u kojem je prikazano što ćete kasnije raditi u svojim grupama.

Voditelj pušta video (r1_uvodni_video.mp4).

Sada ćete se podijeliti u grupe u kojima ćete probati složiti toranj kao što ste vidjeli u videu. Radit ćete u grupama po četiri; jednu grupu čine (čita popis djece iz grupe A na popisu R1 – 1. grupa i odmah pokaže

⁴ Primjer unaprijed pripremljenog rasporeda kakav smo koristili pri provedbi programa priložen je u radnoj bilježnici. Za prvu radionicu označen je kao popis imena djece za R1 – 1. grupa, za drugu radionicu vrijedi popis označen s R2, itd. Time smo osigurali da dijete izbjeglica svaki put bude u grupi s drugim domicilnim vršnjacima, što je ključno da bi se ostvarili željeni ishodi programa. Iako raspoređivanje djece unaprijed prema shemi kakvu smo predložili nije neophodno u budućim provedbama radionica, smatramo to boljim načinom od prepuštanja djeci da sami formiraju grupe, jer tada postoji mogućnost da dijete izbjeglica bude u grupi samo s djecom s kojom se i inače druži u razredu. Stoga u pripremi radionice nudimo takav primjer i u zagradama označavamo primjer rasporeda u grupe prema unaprijed pripremljenom popisu. No, nastavnici koji će provoditi radionice izvan projekta IRCiS mogu prilagoditi taj dio upute odnosno odabrati drugačiju raspodjelu u grupe.

<p>UVOD (10 min)</p>	<p>djeci za kojim će stolom njihova grupa izvršavati zadatak), <i>druga grupa su</i> (čita popis djece iz grupe B na popisu R1 – 1. grupa),...</p> <p>Svaka grupa dobiva 6 čaša i gumicu na koju je pričvršćen konopac, a potom voditelj daje sljedeću uputu:</p> <p><i>Svaka grupa je dobila čaše i gumicu s konopcem. Vaš zadatak je da stanete u krug i svaki član grupe uzme jedan konopac u ruku, tako da vam gumica bude u sredini kruga. Sada ćete pokušati složiti toranj od čaša kao na ovoj slici (r1_prikaz_tornja.pdf).</i></p> <p><i>Konopac smijete držati samo jednom rukom, kao što ste vidjeli na videu. Radite onom rukom kojom vam je lakše/kojom inače radite/pišete. Zadatak je gotov kad uspijete posložiti sve čaše u toranj. Redoslijed boja nije važan. Tijekom rada je važno što manje komunicirati riječima. Zapamtite, važno je da svi članovi grupe sudjeluju i da toranj na kraju stoji pa je važno da surađujete i usklađujete se. Imate dovoljno vremena, ne trebate se natjecati niti žuriti. Ima li pitanja? Je li zadatak svima jasan?</i></p> <div data-bbox="651 819 1041 1228" data-label="Image"> </div> <p style="text-align: center;"><i>Toranj suradnje</i></p>
<p>GRUPNI RAD (12 min)</p>	<p>Učenici slažu toranj od čaša. Voditelj obilazi od grupe do grupe i nadzire obavljanje zadatka. Na kraju pohvaljuje uspješno riješen zadatak i potiče učenike da si međusobno čestitaju unutar svoje grupe (npr. „davanje petice“, pljeskanje).</p>
<p>ROTACIJA (2 min)</p>	<p>Voditelj zamoli učenike da formiraju nove grupe (čita popis za raspored djece R1 – 2. grupa):</p> <p><i>Sada ćemo se podijeliti u nove grupe. Pažljivo slušajte! Nova grupa su</i> (čita imena djece iz Grupe F na popisu R1 – 2. grupa i pokazuje im za kojim će stolom njihova grupa izvršavati zadatak), <i>druga grupa su</i> (čita imena djece iz Grupe G na popisu R1 – 2. grupa)...</p>
<p>GRUPNI RAD (12 min)</p>	<p>Ponavljanje zadatka uz uputu:</p> <p><i>Provjerite ima li svaka grupa 6 čaša i gumicu s konopcima. Vaš zadatak je da ponovno stanete u krug i svi članovi grupa aktivno sudjeluju u izgradnji tornja. Kad složite toranj, opet si međusobno čestitajte. Napominjem, ovo nije natjecanje – važna je suradnja i da toranj stoji!</i></p>

GRUPNI RAD (12 min)	Učenici slažu toranj od čaša. Voditelj obilazi od grupe do grupe i nadzire obavljanje zadatka. Na kraju pohvaljuje uspješno riješen zadatak i potiče učenike da si međusobno čestitaju unutar svoje grupe (npr. „davanje petice“, pljeskanje).
KRAJ SATA (2 min)	Na kraju sata voditelj čestita svim grupama na uspješno izvršenom zadatku te ističe važnost njihove zajedničke suradnje za postizanje krajnjeg cilja – svi su bitni za konačni uspjeh!

Preporučene prilagodbe na temelju povratnih informacija dobivenih nakon provedenih intervencijskih radionica:

- Katkad je potrebno podsjetiti djecu da ne komuniciraju verbalno, jer ih dinamičnost aktivnosti ponese.
- Posebno je važno voditi računa da se grupe ne uspoređuju i da se ne natječu, nego da je naglasak na suradnji.
- Za više razrede moguć i zahtjevniji zadatak, npr. da slažu složeniji i viši toranj ili da toranj slažu zatvorenih očiju prateći upute jednog učenika

Radionica 2: Znakovna slagalica

CILJ: Učenje nekih pojmova na hrvatskom znakovnom jeziku, timski rad, poticanje tolerancije na različitost

TRAJANJE: 1 školski sat

PRIBOR: Materijali za ovu radionicu nalaze se u repozitoriju Filozofskog fakulteta (<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:833288>).

- Video za demonstraciju odabranih pojmova iz hrvatskog znakovnog jezika (r2_uvodni_video.mp4)
- Ilustrirani pojmovi i primjeri rečenica za nastavnike (r2_pojmovi_i_recenice_za_nastavnike.pdf)
- Materijali za ekspertne grupe
  - po jedan tablet ili mobitel po grupi – kako bi se prikazali videomaterijali
  - videomaterijali s uputom kako izvesti pojam na hrvatskom znakovnom jeziku (r2_osobe.mp4, r2_zivotinje.mp4, r2_radnje.mp4 i r2_predmeti.mp4)
- Materijali za matične grupe
  - ilustracija rečenice (r2_recenice_za_povratak_u_maticnu_grupu.pdf)

METODA

UVOD (2 min)

Na početku sata voditelj raspoređuje učenike u matične grupe po četiri učenika (ako je unaprijed pripremljen raspored djece, čita raspored za R2 – matična grupa). Grupe su fizički razdvojene u prostoru.

Danas ćemo ponovno imati jedan zadatak pomoću kojeg ćemo naučiti razgovarati ili komunicirati na jedan poseban način. Koji? Vidjet ćete tijekom radionice! Radit ćemo u malim grupama, pažljivo slušajte! Zajedno u grupi su (čita popis djece iz grupe A u R2 – matična grupa i pokazuje im gdje će njihova grupa izvršavati zadatak), druga grupa su (čita popis djece iz grupe B u R2 – matična grupa)...